

SÁROSI GYULA: *Ponyvára került Arany Trombita.*

Az örök igazság parancsolatjára mondvacsinálta —. Bevezetéssel és jegyzetekkel
közzéteszi Bisztray Gyula.

Budapest, 1951. Akadémia Kiadó, 196 l.

Sárosi Gyulának, a „szabadságharc hivatalos költőjének“ új értékelése felé a centenáriumi évben történt meg az első lépés. Sárosi valóban megérdemli, hogy művéről lefűjják a feledés porát. Egyike azoknak a költőknek, akik az „Almanach-líra“ érzelmes, édeskés, negédes légköréből, a nyugateurópai verselés utánzásától forradalmi utat tettek meg az egész nemzethez szóló politikai költészetig és az irodalmi demokratizmus kifejezési formájáig, a népies, magyaros verselésig. Fölveti Sárosi főműve, az *Arany Trombita*, az olyan politikai program-költészetnek kérdését, melyet egy meghatározott történelmi helyzetben, propaganda céljából, politikai sugallatra alkot a költő. Végül pedig azért is megérdemli Sárosi Gyula, hogy emlékéit föllevenítsük, mert az ő költészete bizonyosága annak, hogy a vérbegázolt forradalom bukása után is maradtak töretlen hűségű magyar költők, akik kitartottak 48–49-es elveik mellett, volt költészetünknek egy olyan Petőfit követő egyenes vonala, mely nem tört meg, legfeljebb elnémították, képviselőit halálba kergették, mint magát Sárosi Gyulát is. Az *Arany Trombita* új s egyben első kritikai kiadása tehát időszerű munka, mely nemcsak jóváteszi a főlsszabadulás előtti irodalomtudomány egy mulasztását, hanem alkalmas arra is, hogy fölvesse a tudatos pártosság, az irodalom pártyszerűségének kérdését és Sárosi példájával is növelje bennünk azt a büszke nemzeti öntudatot, hogy irodalmunk története a magyar nép függetlenségi törekvéseinek, forradalmi szabadságvágyának soha meg nem szakadt hagyományait őrzi.

A kiadvány négy részre tagolódik. Bisztray Gyula „Bevezetés“-e több min-bevezetés, valóságos kis monográfia, mely ismerteti Sárosi Gyula életét és munkásságát, az *Arany Trombita* történetét (kiadások, kéziratok, a Sárosi-irodalom stb.), foglalkozik politikai vonatkozásaival, Sárosi kapcsolatával a 48-as forradalom vezető politikusaival és irodalmi vezéralakjakkal, méltatja az *Arany Trombita* népies-séget, értékeli tartalmát, stílusát, verselését, nyelvét s végül eligazít a jelen kiadás szempontjait illetően. Ezt követi az *Arany Trombita* 1849-es debreceni kiadásának sajtóhibáktól megtisztított, mai akadémiai helyesírásunkhoz igazított, de a költő egyéni ejtismódját híven megőrző közlése. Szorosan a szövegközléshez tartoznak a „Jegyzetek“, melyek a „leheletek“ sorait követve adnak tárgyi utalásokat, lexikális magyarázatokat. A „Függelék“ közli Sárosi debreceni hirdetményét az *Arany Trombita* bemutató előadásáról, az *Arany Trombita* szövegváltozatait, mind a szerzőtől magától, mind pedig a kiadóktól származókat, végül azokat a szövegegybevetéseket, melyek Sárosi népies kifejezéseit Dugonics munkáiból, illetve az *Antimondolat*ból eredeztetik. A kiadványt Sárosi műveinek és a róla szóló irodalomnak bibliográfiája zárja le. A „Bevezetés“-hez fölhasznált irodalmat a kötet kiadója és gondozója lapalji jegyzetekben közli a megfelelő helyen. A kiadvány szerkezetének e vázlatos ismertetéséből is kitűnik, hogy az *Arany Trombita* új kiadása gondos, körültekintő filológiai munka eredménye, mely tagolásával (a szorosan vett filológiai részek különválasztásával s ez elvnek a jegyzetekben való érvényesítésével is) egyben mintájául szolgálhat annak, hogyan szerkeszthető olyan tudományos igényű kritikai kiadás, amely arra is alkalmas, hogy a nem-filológus olvasó számára is vonzó lehessen.

Bisztray „Bevezetése“ elején rámutat azokra a politikai okokra, melyek megakadályozták Sárosi főművének újabb kiadásait, közkincsé válását a főlsszabadulás

előtt. Már ezekben a bevezető sorokban leszögezi, hogy Sárosi működésének tüzetesebb vizsgálatát „az eddigi Sárosi-irodalom revíziójának szükségessége is” indokolja s megbélyegzi „az elmúlt korok irodalomtörténetének opportunizmusát”-t (6 l.). Ezt a föladatát olyan komolyan veszi, hogy — mint már említettük — „Bevezetésében” külön fejezetrészt szentel a Sárosi-irodalom kritikai értékelésének. Valóban megérdemli ez a kérdés a legnagyobb figyelmet. Megújuló irodalomtudományunk egyik legfontosabb problémája a fölszabadulás előtti irodalomtörténetírás eredményeinek helyes értékelése. Ez a föladat nagy ideológiai biztonságot, a marxista-leninista irodalomtudomány beható ismeretét tételezi fel: csakis ennek birtokában oldható meg a kérdés úgy, hogy ne szenvedjen csorbát az ideológiai tisztaság igénye, de ne vessük félre a tudománytörténeti hagyomány használható értékeit se, azaz ne vulgarizáljunk.

Bisztray leszögezi, hogy Toldy Ferenc, Gyulai Pál mereven elutasítja Sárosi költészetét, Beöthy Zsolt, kinek nyomán járt a legtöbb kutató, részint Kisfaludy Károly, Vörösmarty és Bajza epigonjainak vonalára állítja, részint Petőfi előfutárai közé sorolja. „Így aztán irodalomtörténetünk mindmáig elmulasztotta megállapítani, hogy Sárosi *Arany Trombitája* a szabadságharc költészetének egyetlen nagyobb szabású alkotása és Petőfi költeményei mellett legbecsesebb emléke” (26—27 l.).

A legnépszerűbb magyar irodalomtörténeti kézikönyvben, a Beöthy Zsolt szerkesztésében 1896-ban megjelent két kötetes „*A magyar irodalom története*” című, úgynevezett „Nagy-Beöthy”-ben ezt olvashatjuk Sárosiról: „A mi másfél évig tartott forradalmunk, diésőséges szabadságharcunk sem hagyott ránk nevezetesebb költői műveket, kivéve a *Petőfi* szenvedélytől lobogó dithirambjait, *Sárosi Gyula* harsogó *Arany Trombitáját* . . .” — írja Vadnai Károly. Megállapítja, hogy az *Arany Trombita* híjával van a művészi alkotások egyik alapkellékének, a kompozíciónak, voltaképpen csak verses krónika, „de ez a mű mégis, részleteiben, mint a forradalmi lázas hév, a hazafiúi harag, a tősgyökeres népnyelv, a találó képek és bravúr-rímek terméke, s mint az idő indulatának éles tüköre, jelentékeny értékkel bír” (i. m. 625—626 l.). Vadnai még egyszer visszatér rá s azt írja, hogy az *Arany Trombita* a szabadságharc „leghosszabb, leglázasabb verses krónikája,” melyből „lángnyelvek és acélhangok áradtak” (uo. 638 l.). Meg kell állapítanunk, hogy ebben a népszerű, de sokáig egyetemi tankönyvül is használatos, tehát a tudós- és tanárképzés alapjául szolgáló műben például korántsem mulasztják el annak megállapítását, hogy az *Arany Trombita* „a szabadságharc költészetének egyetlen nagyobb szabású alkotása” jóllehet ezt a művet Beöthy Zsolt szerkesztette.

Bisztray a mű burkolt jellemzésével kapcsolatban „opportunizmust” emleget. Nem igen lettünk olyan irodalomtörténeti munkára, mely elhallgatta volna az *Arany Trombita*, elkobzását, Sárosi üldöztetését. Aho lvalóban burkoltan emlegetik, ott is elég egyértelmű a burkolt beszéd. Azt azonban valóban hiába keresi Bisztray régi irodalomtörténészeinken, hogy az *Arany Trombitát* a szabadságharc költészetének „Petőfi költeményei mellett legbecsesebb emléké”-nek tartsák. Becses emlékeknek tartják, Sárosit Petőfi mellett emlegetik. (Riedl Frigyes, ki az „*arany trombitást*” posthumus „*Petőfi Sándor*”-ában inkább élénk és tüzes verselőnek, semmint költőnek nevezi, még ő is elismeri, hogy olykor egy-egy sora „nem volna méltatlan Petőfihez”). De helyeselhetnők-e, ha kielégítenék Bisztray igényét? Minek kéne akkor neveznünk Vörösmarty, Arany, Vajda, vagy Madách, Gyulai szabadságharcunk emlékeit őrző költeményeit? Hogy vélekednénk egy olyan irodalomfölfogásról, mely Vörösmarty, Arany, Vajda fölé akarná helyezni Sárosit, akár csak egyetlen művével is?

Nagyobb körületekintés az elmarasztalásban, mértéktartás a multtal szemben támasztott követelmények terén, ez a járható út. Így könnyen abba a látszatba keveredhetik a mult bírása, hogy szemet húnny közismert tények felett s túlzott igényeivel — mondjuk ki: helytelen igényeivel — a mi irodalomfelfogásunkat keveri nem kívánatos látszatba.

Sokkal közelebb került volna az igazsághoz Bisztray a fölszabadulás előtti irodalomtörténetírás értékelése terén, ha két eléggé nem méltatott jelenségre terelte volna figyelmünket. Az egyik a népiesség kérdése. Petőfi népiessége s az őt előző-követő költők népiessége, kik közé Sárosi is tartozik, a kor demokratikus politikai törekvéseit tükrözi, plebejus jellegű népiesség. A szabadságharc bukása után a népiesség, mint irodalmi irány tovább él, de elveszti politikai tartalmát, hangot vált, megszűnik plebejus jellege, mint Révai József megállapította, nem kis mértékben Arany János népiességének szerepváltása okán (*Irodalmi tanulmányok*, 218 l.). Vajjon a konkrét politikai okok mellett, nem játszott-e a népiesség e szerepváltása és hangváltása is közre abban, hogy a „népies nemzeti“ irodalom hivatalos propagátorai nem tudtak mit kezdeni Sárosi *Arany Trombitájával*?

A másik jelenség, amire föl kellett volna figyelnie Bisztraynak, részben ezzel függ össze. Lényeges különbség mutatkozik Sárosi lebecsülése, mellőzése, elhallgatása terén a századforduló és a Horthy-fasizmus irodalomtörténetírásában, ez utóbbi rovására. Ennek egyik oka az, hogy amíg a polgári demokratizmus 48-as törekvései legalább jelszavakban éltek, helye lehetett irodalmunk történetében is Sárosinak. A Horthy-fasizmus forradalmaktól megriadt, fékevesztett terrorja idején természetes, hogy Sárosi alakja még jobban elhalványult. A másik ok az, hogy irodalomtörténetírásunk ebben a korszakban került igazában a nyugati, polgári irodalomtudomány pórázára. Szerb Antal, Farkas Gyula irodalomtörténetei éppen csak felsorolásokban emlegetik Sárosit (nem költői jelentőségeért, hanem hogy eggyel több névvel tölthessék föl a Jungdeutschland mintájára konstruált „Fiatal Magyarország“ képletét). Ha érdemben említik, akkor nem az *Arany Trombita* költőjét idézik, hanem mint a művi úton előállított „magyar biedermeier“ érzelmes gitárpengetőjét. (Itt is szembetűnő a kétféle fölfogás közti különbség. Endrődi Sándor „*Századunk magyar irodalma képekben*“ című művében Sárosit, mint Bajza „hű másolójá“-t mutatja be, majd ezt írja: „Mozgása nem egyéb, mint erőtlen ingadozás, mindaddig, míg később meg nem találja magát. Ekkor aztán egy egészen más ember beszél belőle. Megtagadja minden összeköttetését a multtal. Az *Aranytrombita*-val előidézett országos, nagy hatást semmi esetre sem köszönheti Bajzának“ 101 l.). A burzsoá kozmopolitizmust, a széles dolgozó tömegektől elzárkózó polgári fölfogást tükröző irodalomtudománytól Sárosi izzó hazaszeretete, a forradalom céljait szolgáló plebejus népiessége egyként távol állt. Nemcsak Sárosit igyekeztek mellőzni s meghamisítani, Petőfi is Arany mögé szorult, Petőfi is „biedermeier“ költővé szelődött.

Bisztray a „népszabadság költője“-t akarja bemutatni, szembeszállva Sárosi meghamisított, lebecsült ábrázolásával. „Az *Arany Trombita* csakis akkor lehet megérteni, ha politikai vonatkozásainak legalább annyi figyelmet szentelünk, mint esztétikai sajátosságainak“ — írja (28 l.). Ezt a helyes igényt beható kutatásokkal váltotta valóra. Lépésről-lépésre követi Sárosi politikai radikalizálódását s különösen jelentős Kossuth-hoz való viszonyának tisztázása, — erről a kapcsolatról eddig csak kellően nem igazolt utalásokat olvashattunk. E viszony alapos föltárása nemcsak az irodalomtörténet számára értékes, de érdekel a történettudomány terén is. Ha világosan látjuk Kossuth sugalmazó szerepét az Arany Trombita megírásában, akkor nemcsak Kossuth politikai magatartását ismerjük meg még alapo-

sabban egy konkrét történeti helyzetben, hanem Kossuth személyi politikájára, Kossuth propaganda-módszerére is élesebb fény derül. Meg kell állapítanunk, hogy Bisztray e téren házagpótló munkát végzett s kellőképp felderítette Sárosi egyre élesebb radikalizálódása és bizonyos kérdésekben tanúsított mérsékelt álláspontja között az ezt magyarázó okokat.

Ami mégis szemetszúr ebben a gazdag anyagú fejezetrészben, az Bisztray terminológiája. Kezdetben, Sárosi forradalmiságát jellemezve, helyesen állapítja meg, hogy Sárosi „a polgári radikalizmus egyik harcos képviselője volt“, hogy a „népfelség elvét vallja“ (31 l.). De mit szólnunk az ilyen megfogalmazáshoz? „Különös nyomatékka! esnek latba azok a szavai, melyekben a forradalmak nemzetközi szolidaritásának szükségét hangsúlyozza egy szabad Európa és szabad világ megteremtése céljából“ (31 l.). Vagy: „A társadalmi rendet illetőleg helyteleníti a feudális társadalom osztálytagozódását“ (31 l.). Vagy: „Osztályharcos magatartása kitűnik azon szakaszokban is stb.“ (34. l.). Megjegyzem, mindannak, amit Bisztray így fogalmaz meg, tárgyi alapja van. Mégis: szabad-e így fogalmaznunk? Ezek a terminusok a proletariátus szervezett, a marxizmus ideológiáján alapuló forradalmi mozgalmának szakkifejezései. Alkalmazásuk akaratlan is oda vezet, hogy Sárosinak olyan értelmű és fokú forradalmiságot tulajdonít az olvasó, amilyenről az ő korában, az ő ideológiai színvonalán nem lehetett szó. Ez a terminológia nemcsak az olvasót tévesztheti meg, de magát az író is elragadja nem egy helyütt. Hogy csak a legkirívóbb példát említsen, Bisztray azt írja — a tőke szerepével kapcsolatban —: „Sárosi költeményében mindössze két kisebb részlet vonatkozik a feudális abszolutizmus és a kezdődő kapitalizmus szövetségére... A kamarilla-jelenetben az osztrák bank- és ipari érdekeltségek legfőbb képviselőinek említése jelképesen vetíti a küzdelem rajzára a kapitalizmus árnyékát... Sárosi reális szemléletét és bátor szókimondását dicséri, hogy egy politikai eseménysorozat rajzában a tőkés érdekeltségek fontos szerepét is kiemeli“ (38 l.). Megvallom, magában a szövegben nyomát sem leltem ennek a nagyfokú tudatosságnak. A kamarilla jelenetben így fest a kapitalizmus árnyékának jelképes vetítése, az osztrák bank- és ipari érdekeltségek legfőbb képviselőinek említése: „Vagy pedig zsidótól, ráctól kölesön vettünk“ — mondhatja Sárosi Zsófiával s csillag alatt, odajegyzi a zsidóhoz, rához: „Rotschild és Szina“. Ebbe a patriarchális, „házi zsidós“ megfogalmazásba erőszakolja bele a terminológia helytelen használatával Bisztray a feudális abszolutizmus és a kezdődő kapitalizmus szövetségének tudatos fölismerését.

Azért tartom szükségesnek e kérdés kiélezését, mert ideológiai és módszertani szempontból egyaránt fontos jelenséggel van dolgunk. A marxista-leninista irodalomtörténetírás azzal, hogy az alap és a felépítmény kölcsönhatását, a társadalmi fejlődés irodalmi tükrözését vizsgálja, nem erőszakolja rá letűnt korokra a maga tudatosságát. Másrészt: az irodalomtörténetírás feladata nemcsak az, hogy megmagyarázza a tárgyalt kor irodalmi jelenségeit, hanem meg is jeleníti azokat. Ez a megjelenítés végzetes csorbát szenved, ha tovatűnt évszázadok íróiból tudatos osztályharcosokat, a politikai gazdaságtan szakértőit faragunk. Szolgáljon itt például az a mód, ahogy a marxizmus-leninizmus legnagyobbjai írnak történelmi kérdésekről s ahogy az ő nagy magyar tanítványaik, Rákosi Mátyás, Révai József nyúlnak a magyar történelmi múlt, a magyar irodalomtörténet jelenségeihez. Révai Petőfiről magáról szólva sohasem említi Petőfi „osztályharcos magatartását“ (holott Petőfi közelebb volt e fogalom mai értelméhez, mint Sárosi!); a munkásmozgalom terminológiájával rendszerint olyankor él, amikor a haladó hagyományt példaként állítja elének, mikor mai harcainkról szól.

A „Bevezetés“ egyik leggazdagabb része az, melyben Bisztray az *Arany Trombita* népiességével, formai problémáival foglalkozik. Különös elismerést érdemel az az áldozatos filológiai apró-munka, amivel kimutatta, hogy Sárosi népiességének kifejezés-kincse milyen tudatosan támaszkodik Dugonicsra és az *Antimondolat* szerzőire. Ma, amikor a Sztálin-i nyilatkozatok iránymutatását követve az össznépi, nemzeti nyelv kialakulásának kérdése irodalomtörténetírásunk problémájává is vált, ma amikor nyelv és irodalom kapcsolata élő vitakérdése irodalomtudományunknak, különös fontossága van az olyan irodalomtörténeti tanulmányoknak, melyek ehhez is adatokat szolgáltatnak. Végezetül pedig: ma, amikor élő irodalmunkat tudatosan arra irányítjuk, hogy íróink tanulmányozzák a mult haladó íróinak nyelvhasználatát, kifejezési formáit s gazdagítsák ezzel is a sematizálódás veszélyébe került irodalmi diktaiót, Sárosi példájának fölmutatása élő irodalmunk fejlődésére is kihathat.

Ezzel a kérdéssel kapcsolatban két problémát kell fölvetnünk. Bisztray azt írja, hogy „Sárosinak a nagyszerű tárgyhoz, a népi hőskölteményhez közérthető nyelvre, népi előadásra volt szüksége. Ezt a nyelvkészletet, stílusanyagot költőnk kisnemesi helyzetéből nem hozhatta magával (mint Petőfi és Arany), hanem tudatosan kellett megszereznie“ (56 l.). Önkéntelenül is fölvetődik a kérdés: nem az osztálykategóriák túlértékelésével van-e itt dolgunk? Sárosi Borossebesen, egy Arad-megyei kis faluban született s egy uradalmi gazdatiszt fia volt. Gyerekkorát Füzesgyarmaton, Szarvason, Mezőberényben töltötte. Vajjon e falvak (Ady még Debrecent, Zilahot, Nagykárolyt is falunak nevezi) nemessége, kisnemessége nyelvében olyan távol élt volna a parasztságtól, hogy olyan fokú kasztosodásról beszélhetnénk, mely Sárosit, osztályhelyzeténél fogva elzárta a népnyelvtől? Hiszen füzesgyarmati gyerekségéről, vakációzásairól maga Bisztray azt írja: „Itt ismerte meg a magyar népet friss energiáival és súlyos problémáival, ahogy verseiben ábrázolta...“ (7 l.). Csak a nép friss energiáit és problémáit ismerte volna meg, nyelvét nem? A nép nyelvétől való elidegenedés csak a mai értelmű nagyvárosi élet kialakulása korában következett be s még ma sincs áthághatatlan határ város és falu nyelve között, hiszen városaink és a falu között szakadatlan migráció folyik, mely folyamatosan fölfrissíti a városok nyelvét tájnyelvi ízekkel. Sajtónk és irodalmunk nyelve pedig alapszövegében népnyelvi jellegű ma is. Elég Orczyra, Gvadányira, vagy akár Vörösmartyra gondolnunk, hogy elveszük Bisztray feltevését.

Az irodalmi népiesség nem függ össze az írók ilyen vagy olyan származásával, az irodalmi népiesség politikai okokra visszavezethető stílusirány. (Horváth János hívta föl a figyelmemet arra, hogy Kazinczy, akinél kevés magyar író tudott íze-sebben-fűszerebben magyarul, hogyan igyekezett ezektől az ízeztől megfosztani irodalmi munkáinak nyelvét, hogyan vetette el a tollára toluló ízes magyar népnyelvi kifejezést egy-egy szép idegenszerűség kedvéért s hogyan feledkezett meg tudatos stílustörekvéseiről olykor leveleiben.)

„Az *Arany Trombitával* kapcsolatosan tehát nem természetes vagy ösztönös népiességről van szó, hanem tudatos, eszközjellegű népiességről, melyet a költő egy fontos feladat érdekében vállalt“ — írja Bisztray (57 l.). Az a kérdésünk, helyesebben a korban sajátosan, de írókról szólván, általánosságban, ilyen határt vonni természetes, ösztönös népiesség és tudatos, eszközjellegű népiesség között? Petőfi, vagy Arany népiessége hova sorolandó? Nem tudatosan, nem programszerűen vállalták-e ők, meghatározott politikai célból a népiességet? Azt hiszem, itt ismét a származás kérdése tévesztette meg Bisztrayt. Ha elolvassuk Petőfi vagy Arany korai költeményeit, azokban ugyan hiába keressük a természetes, ösztönös népiességet, hol Berzsenyi klasszicizálásának, hol Vörösmarty romantikus patoszának,

hol az Almanach-líra édességének hangjait visszhangozzák. Ami azt a kérdést illeti, hogy Sárosi milyen filológus gonddal „cédulázta ki“ Dugonics Etelkáját vagy közmondás-gyűjteményét, itt elég utalnunk Lehr Albert és mások Arany-kutatásaira. Ha csak azt vesszük számba, amit Arany és Mátyási József, vagy Arany és Csokonai megdöbbenő konkordanciái terén feltártak, az is elégséges ahhoz, hogy a költői stílustörekvések tudatosságát minden esetben igazolva lássuk. Petőfi példája sem mutat mást. Petőfinek nem volt Lehr Albert-je, de ha Földessy Gyula folytatja megkezdett stílus-vizsgálatait (Csokonai nyelvének és stílusának hatása legnagyobb költőinkre, Magyar Nyelvőr, 75. évf. 4. szám), sőt ha összeszedjük amit már eddig feltártak Petőfi nyelvének kutatói, nála sem lelünk mást, népiessége terén sem. Inkább arról kellene elgondolkoznunk, hogy a költők e forrástanulmányozó hajlamában nincs-e szerepe a „nyelvromlás“ korról-korra visszatérő rémének: saját koruk nyelvét, még a népnyelvet is, romló, pusztuló, elkorcsosodó nyelvnek tartják s a népit és az ősit egybefogja tudatuk.

Mindezzel természetesen nem akarjuk Petőfi és Arany népiességének rangjára emelni Sárosi Gyula népiességét. A különbség nemcsak Petőfi és Arany nagyobb tehetségén múlik, hanem azon is, hogy Petőfi és Arany egy volt azzal a néppel, melynek nyelvét irodalmunk nyelvvé tette, a nemesi környezetben növekedett Sárosi pedig, politikai fejlődése során vállalta ezt a közösséget, — és etéren sem jutott a politikai fejlődés olyan fokára, mely Petőfi, vagy akár a 48–49-es Arany fejlődését megközelítette volna. Mi csak arra kívántunk rámutatni, hogy az ösztönös és tudatos népiesség olyan megkülönböztetése, mint amilyenre Bisztray gondolt, nem helyes. Sárosi, kisnemesi származása ellenére, hibátlanul és ízesen tudott magyarul, Petőfi és Arany, jóllehet a népből vétettek, tudatosan és rendszeresen fejlesztették nyelvkincsünket, tudatosan vállalták az irodalmi népiességet, mint stílusirányt, eszközként arra, hogy a nép politikai fölemelkedését munkálják.

Bisztray egészében kitűnő Sárosi-kiadásával kapcsolatban igyekeztem néhány elvi kérdést fölvetni. Így persze számos részletkérdés háttérbe szorult. Ezekre remélhetőleg hamarosan szintén sor kerülhet, Sárosi költeményeinek tervbevetett kiadás után.

Bóka László